

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2016

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τρίτη, 24 Μαΐου 2016, ώρα 8:00 -10:30

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ
ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

A. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση

(μονάδες 35)

<p>α. Τί οὖν; Οἴσθα εἰς οἶόν τινα κίνδυνον ἔρχει ὑποθήσων τὴν ψυχὴν; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπῃ σε ἔδει τῷ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκέψω, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε οὐ, καὶ εἰς συμβουλήν τοὺς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς·/</p> <p>ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεί, τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ σα ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε τῷ πατρὶ οὔτε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκοινώσω οὔτε ἡμῶν τῶν ἐταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχὴν,/</p> <p>ἀλλ' ἐσπέρας ἀκούσας, ὡς φῆς, ὄρθριος ἦκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ συμβουλήν ποιεῖ, εἴτε χρή ἐπιτρέπῃ σαυτὸν αὐτῷ εἴτε μή, ἐτοῖμος δ' εἰ ἀναλίσκειν τὰ τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων χρήματα.</p> <p style="text-align:right">Πλάτωνος <i>Πρωταγόρας</i> Ε'</p>	<p><u>Μον</u></p> <p>8</p> <p>8</p> <p>4</p> <p><u>20</u></p>
---	--

<p>β. ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾶ, ἔχοντες, /</p> <p>οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. /</p> <p>ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων.</p> <p style="text-align: right;">Θουκυδίδου <i>Ἱστορίαι</i> Β' 37</p>	<p><u>Μον</u></p> <p>6</p> <p>4</p> <p>5</p> <p><u>15</u></p>
--	--

B. Αἰδίδακτο κείμενο για μετάφραση

(μονάδες 20)

<p>Ἔλεγον γὰρ ἐκεῖθεν κάλλιστ' ἂν ὑμᾶς καταμαθεῖν, ὡς οὐ συμφέρει <u>λαβεῖν</u> τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, /</p> <p>εἰ σκέψαισθε, τίνα τρόπον ἢ πόλις διέκειτο πρὶν <u>τὴν δύναμιν</u> ταύτην κτήσασθαι, καὶ πῶς ἐπειδὴ κατέσχεν αὐτήν' /</p> <p>ἦν γὰρ ταῦτα παρ' ἀλληλα τῇ διανοίᾳ θεωρήσητε, γνώσεσθ' ὅσων κακῶν αἰτία τῇ πόλει γέγονεν. /</p> <p>Ἡ μὲν τοίνυν πολιτεία ἢ τότε τοσοῦτω βελτίων ἦν καὶ <u>κρείπτων</u> τῆς ὕστερον καταστάσεως, ὅσω περ Ἀριστείδης καὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Μιλτιάδης ἄνδρες ἀμείνους ἦσαν <u>τῶν νῦν δημηγορούντων</u>' /</p> <p>τὸν δὲ δῆμον εὐρήσετε τὸν τότε πολιτεύομενον οὐκ ἀργίας οὐδ' ἀπορίας οὐδ' ἐλπίδων κενῶν <u>ὄντα</u> μεστόν, ἀλλὰ νικᾶν δυνάμενον ἐν ταῖς μάχαις <u>ἄπαντας</u> τοὺς εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας.</p> <p style="text-align: right;">Ἰσοκράτους <i>Περὶ Εἰρήνης</i> 74-76¹ (διασκευή)</p> <p>*διάκειμαι = βρίσκομαι σε κάποια κατάσταση</p> <p>*καθίσταμαι = εγκαθιδρύομαι, θεσπίζομαι</p> <p>*ἀργία = απραξία, τεμπελιά</p>	<p><u>Μον.</u></p> <p>4</p> <p>4</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p><u>20</u></p>
---	---

¹ Στο εξεταστικό δοκίμιο χρησιμοποιήθηκε αρίθμηση από παλαιότερη έκδοση.

Μετάφραση

Ἐλεγα (δεκτό και το: ἔλεγαν) δηλαδή (δεκτό και το: γιατί ἔλεγα / ἔλεγαν) ὅτι ἀπό το ἀκόλουθο σημεῖο (/ ἀπό ἐκεῖ / ἔτσι) ωραιότατα (/ με τον καλύτερο τρόπο) θα μπορούσατε εσεῖς να ἀντιληφθεῖτε (/ θα ἀντιλαμβανόσαστε) ὅτι δὲν συμφέρει να πάρετε την ἐξουσία στη θάλασσα, ἀν ἐξετάσετε (/ σκεφτεῖτε), σε ποια κατάσταση βρισκόταν ἡ πόλη πρὶν ἀποκτήσει τὴ δύναμη αὐτή, και πῶς (σε ποια κατάσταση) ἦταν (δεκτό και μόνο του το: πῶς), ἀφού (/ ὅταν) τὴν ἀπέκτησε (/ κατέκτησε). Γιατί ἀν αὐτά παράλληλα (/ το ἓνα δίπλα στο ἄλλο) με τον νοῦ σας (/ στο μυαλό σας / νοερά) τα ἐξετάσετε, θα καταλάβετε πῶσων κακῶν αἰτία (/ πρόξενος) ἔχει υπάρξει για τὴν πόλη. Το τότε λοιπὸν πολίτευμα (ἀπὸ τὴ μια) ἦταν τόσο (/ σε τέτοιο βαθμὸ) καλύτερο και ἰσχυρότερο (/ ἀνώτερο) ἀπὸ αὐτό που ὕστερα ἐγκαθιδρύθηκε, ὅσο ἀκριβῶς ὁ Ἀριστείδης και ὁ Θεμιστοκλῆς και ὁ Μιλτιάδης ἦσαν καλύτεροι (ἀνώτεροι) ἄνδρες ἀπὸ αὐτοὺς που τώρα δημηγοροῦν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη θα βρεῖτε ὅτι οἱ ἄνθρωποι (/ ὁ λαός) που ζοῦσαν τότε ὡς πολῖτες (δεκτό και το: πολιτεύονταν) δὲν ἦταν γεμάτοι ἀπραξία οὔτε ἀμηχανία (/ ἀδιέξοδα / ἀπορία. Δεκτό και το: ἔνδεια, φτώχεια) οὔτε κενές (/ μάταιες) ἐλπίδες, ἀλλὰ μπορούσαν να νικοῦν στις μάχες ὅλους αὐτοὺς που εἰσέβαλλαν στη γῆ τους.

Γ. Αἰδίδακτο κείμενο για ὀρθογραφία

(μονάδες 10)

Αὐτίκα παῖς εὐθύς γενόμενος ἄνθρωπος πᾶς ἠγεῖται πάντα ἱκανὸς εἶναι γινώσκειν, και τιμᾶν οἶεται ἐπαινῶν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, και προθυμούμενος ἐπιτρέπει πράττειν ὅ,τι ἂν ἐθέλη· τὸ δὲ νῦν λεγόμενόν ἐστιν, ὡς δρῶν ταῦτα βλάπτει και οὐ τιμᾷ.

Πλάτωνος *Νόμοι* Ε' 727 Α-Β

- Αφαιρούνται:
- (α) 0,25 μονάδες για κάθε τονικό λάθος ἢ παράλειψη τόνου, πνεύματος ἢ υπογεγραμμένης
  - (β) εἴαν στην ἴδια λέξη υπάρχουν δύο ἢ περισσότερα λάθη τόνου ἢ πνεύματος αφαιρούνται 0,25 μονάδες
  - (γ) 0,5 μονάδες για ὀρθογραφικό ἢ γραμματικό λάθος
  - (δ) εἴαν στην ἴδια λέξη υπάρχουν δύο ἢ περισσότερα ὀρθογραφικά ἢ γραμματικά λάθη, αφαιρούνται 0,5 μονάδες
  - (ε) σε περίπτωση που συνδυάζονται οἱ περιπτώσεις (α) και (γ) αφαιρούνται 0,5 μονάδες
  - (στ) το ἐπαναλαμβανόμενο λάθος ἀξιολογεῖται μόνον **μία** φορά.

Δ. Παρατηρήσεις στο αδίδακτο κείμενο

(μονάδες 20)

1. α. **καταμαθεῖν**

Να γράψετε τη μετοχή μέλλοντα στην ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους στην ίδια φωνή.

καταμαθεῖν: **καταμαθησόμενος**

(μον. 1x1=1)

β. **συμφέρει**

Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο του αορίστου στην ίδια φωνή.

συμφέρει : **συνήνεγκε**

(μον. 1x1=1)

γ. **λαβεῖν**

Να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο ενικού και πληθυντικού της προστακτικής στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

λαβεῖν: **λαβέ / λάβετε**

(μον. 0,5x2=1)

δ. **κτήσασθαι**

Να γράψετε το γ' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής ενεστώτα και παρατατικού.

κτήσασθαι: **κτῶνται / ἐκτῶντο**

(μον. 0,5x2=1)

ε. **ἦν**

Να γράψετε το γ' πρόσωπο ενικού της υποτακτικής και ευκτικής ενεστώτα.

ἦν: **ἦ / εἶη**

(μον. 0,5x2=1)

στ. **νικᾶν**

Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο του παρακειμένου στην ίδια φωνή.

νικᾶν: **νενικηκέναι**

(μον. 1x1=1)

2. κάλλιστα, βελτίων

Να γράψετε τους άλλους βαθμούς (μονολεκτικούς τύπους) των πιο πάνω λέξεων. Στην περίπτωση του επιθέτου να διατηρήσετε αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος.

κάλλιστα: Θετικός: καλώς Συγκριτικός: κάλλιον

βελτίων: Θετικός: ἀγαθή Υπερθετικός : βελτίστη

(μον. 0,5x4=2)

3. ὑμᾶς, σκέψαισθε, ἄνδρες, εὐρήσετε, πολιτευόμενον, ἐλπίδων

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

ὑμᾶς: σέ (σε)

σκέψαισθε: σκέψαιο

ἄνδρες: ἀνήρ

εὐρήσετε: εὐρήσεις

πολιτευόμενον: πολιτευομένους

ἐλπίδων: ἐλπίδος

(μον. 0,5x6=3)

4. α) λαβεῖν, τὴν δύναμιν, κρείπων, τῶν δημηγορούντων, ὄντα, ἅπαντας

Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο πάνω τύπους (εἶναι υπογραμμισμένοι στο αδίδακτο κείμενο).

λαβεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *συμφέρει*

τὴν δύναμιν: αντικείμενο στο απαρέμφατο *κτῆσασθαι*

κρείπων: κατηγορούμενο στο υποκείμενο *ἡ πολιτεία* (λόγω του συνδ. ρήμ. *ἦν*)

τῶν δημηγορούντων: αναφορική /επιθετική μετοχή – β' ὀρος σύγκρισης

ὄντα: κατηγορηματική μετοχή από το ρήμα *εὐρήσετε*

ἅπαντας: κατηγορηματικός προσδιορισμός στη μετοχή *τούς εἰσβάλλοντας*

(μον. 0,5x6=3)

β) τίνα τρόπον ἡ πόλις διέκειτο

Να αναγνωρίσετε την πιο πάνω πρόταση του κειμένου (εἶδος και συντακτικὴ θέση).

τίνα τρόπον ἡ πόλις διέκειτο

εἶδος: πλάγια ερωτηματικὴ πρόταση

συντακτικὴ θέση: αντικείμενο στο ρήμα *σκέψαισθε*

(μον. 0,5x2=1)

γ) ἦν γὰρ ταῦτα παρ' ἄλληλα τῇ διανοίᾳ θεωρήσετε, γνῶσεσθε

Να αναγνωρίσετε τον πιο πάνω υποθετικό λόγο (υπόθεση, απόδοση, εκφορά, σημασία) και να τον μετατρέψετε, ὥστε να δηλώνει το αντίθετο του

πραγματικού.

Υπόθεση: ἦν ...θεωρήσητε Απόδοση : γνώσεσθε (μον. 0,5X2=1)

Εκφορά: ἦν + υποτακτική / οριστική μέλλοντα (μον. 0,5X2=1)

Σημασία: προσδοκώμενο (μον. 1X1=1)

Μετατροπή: εἰ ἐθεωρήσατε / ἔγνωτε ἂν (μον. 2)

εἰ ἐθεωρεῖτε / ἐγιγνώσκετε ἂν

Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα Αρχαία Ελληνικά (μονάδες 5)

Οι κάτοικοι στην ξένη γη, φτωχότεροι από τους δούλους, κινδυνεύουν να πεθάνουν, επειδή δεν έχουν τροφή. Εμείς πρέπει γρήγορα να στείλουμε πλοία και άντρες για να τους βοηθήσουν.

Οἱ κάτοικοι ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ / ξένη (γῆ), ἐνδεέστεροι / ἀπορώτεροι / πενέστεροι / πτωχότεροι τῶν δούλων / ἢ οἱ δοῦλοι, κινδυνεύουσιν ἀποθανεῖν / τελευτῆσαι, ἐπειδὴ (ἐπεὶ) οὐκ ἔχουσι τροφήν / ἄτε οὐκ ἔχοντες τροφήν / τὰ ἐπιτήδεια / τὰ ἀναγκαῖα. (μονάδες 2,5) Χρῆ / δεῖ ἡμᾶς ταχέως πέμψαι ναῦς καὶ ἄνδρας (τοὺς) βοηθήσοντας αὐτοῖς / ἵνα / ὅπως βοηθήσωσιν αὐτοῖς / πρὸς βοήθειαν αὐτῶν. (μονάδες 2,5)

II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ (μονάδες 10)

1. Να αναφέρετε και να εξηγήσετε δύο χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Ιπποκράτη, όπως αυτά διαφαίνονται από τον λόγο του Σωκράτη στο πρώτο διδαγμένο για μετάφραση κείμενο (ΙΑ.α).

(μονάδες 4)

Ο Ιπποκράτης παρουσιάζεται:

- ενθουσιώδης / παρορμητικός
- με άκριτη σκέψη / έλλειψη σύνεσης
- με άγνοια κινδύνου
- με ανωριμότητα
- ...

(μονάδες 1X2 = 2)

Εξήγηση των χαρακτηριστικών:

- Δεν συμβουλεύεται τον πατέρα και τους φίλους του.
- Παίρνει βιαστικές αποφάσεις.
- Τρέχει στο σπίτι του Σωκράτη βαθιά χαράματα.
- Αν επρόκειτο να εμπιστευθεί το σώμα του θα προνοούσε πολύ περισσότερο.
- Πρόθυμος να ξοδέψει χρήματα, και τα δικά του και των φίλων του.

(μονάδες 1X2 = 2)

2. α. *Η ελευθερία που απολαμβάνει ο Αθηναίος πολίτης αγγίζει την καθημερινότητά του και επηρεάζει τις σχέσεις με τους συμπολίτες του.*

Να τεκμηριώσετε την πιο πάνω θέση με αναφορά σε δύο σημεία του δεύτερου διδαγμένου για μετάφραση κειμένου (ΙΑ.β).

(μονάδες 4)

- Οι Αθηναίοι είναι απαλλαγμένοι από την αμοιβαία καχυποψία στις καθημερινές τους ασχολίες (αλληλοκατανόηση).
- Δεν αγανακτούν με τον γείτονά τους, αν κάνει κάτι που του αρέσει (ανεκτικότητα, σεβασμός της ελευθερίας του συμπολίτη).
- Δεν παίρνουν το ύφος του ενοχλημένου, πράγμα που μπορεί να μην βλάπτει, όμως στεναχωρεί (αισιόδοξη αντιμετώπιση της ζωής).

(μονάδες 2X2 = 2)

- β. Να αναφέρετε δύο λόγους που αιτιολογούν τη διαφοροποίηση του Επιταφίου του Περικλή από άλλους επιτάφίους λόγους.

(μονάδες 2)

- Προσπερνά σύντομα τον έπαινο του αθηναϊκού παρελθόντος και των προγόνων
- Δίνει έμφαση στο μεγαλείο και τις γενεσιουργές αιτίες της αθηναϊκής δημοκρατίας (έπιτήδευσις, πολιτεία, τρόποι)
- Αναδεικνύει την Αθήνα και τον Αθηναίο πολίτη μέσα από τη σύγκριση με τη Σπάρτη ως το πρότυπο της πολιτείας και του ανθρώπου-πολίτη.
- ...

(μονάδες 1X2 = 2)

- ΤΕΛΟΣ-